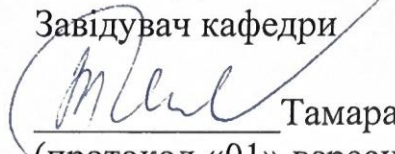

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра політології, історії і філософії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Тамара ШАРАВАРА
(протокол «01» вересня 2025 р. № 2)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(обов'язкова навчальна дисципліна)

Історія та культура України

освітньо-професійна програма Сільськогосподарське виробництво

спеціальність

G19 Будівництво та цивільна інженерія

галузь знань

G Інженерія, виробництво та будівництво

освітній ступінь

Бакалавр

Полтава
2025-2026 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія та культура України» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Сільськогосподарське виробництво» спеціальності G19 Будівництво та цивільна інженерія

Мова викладання: державна

Розробники: Тамара ШАРАВАРА, завідувач кафедри політології, історії і філософії, професор, доктор історичних наук

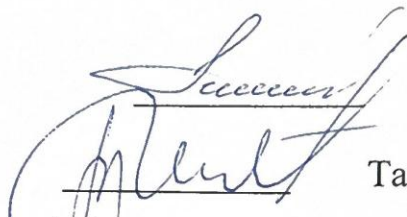
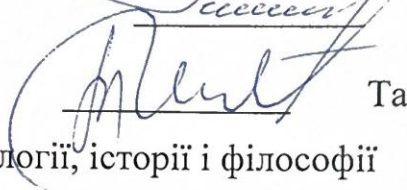
Тамара ЛАХАЧ, доцент кафедри політології, історії і філософії, к.і.н., доцент.

«01» вересня 2025 року

“01” вересня 2025 року

Схвалена на засіданні кафедри політології, історії і філософії

протокол від 01.09.2025 р. № 2

Тамара ЛАХАЧ

Тамара ШАРАВАРА

Погоджено гарантом освітньої програми
«Сільськогосподарське виробництво»

«01» вересня 2025 року

Сергій ЯХІН

Схвалено головою ради з якості вищої освіти
спеціальності «G19 Будівництво та цивільна інженерія»

Володимир МУРАВЛЬОВ

протокол від 01 вересня 2025 р. № 1

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів	4
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова
Рік навчання (шифр курсу)	G19БЦ_бд_2025
Семестр	2
Лекції (годин)	16
Практичні (годин)	24
Самостійна робота (годин)	80
Форма семестрового контролю	екзамен

2. Мета вивчення навчальної дисципліни:

Надання та поглиблення знання про закономірності та особливості політичного, економічного, соціального та культурного розвитку України, її відносини з іншими державами та народами; ознайомлення з процесами історичного розвитку національної культури та найбільш значними її здобутками, формування системи знань про історичну та соціально-економічну обумовленість культурологічних процесів в Україні з найдавніших часів до початку ХХІ ст.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Дисципліни базової загальної підготовки.

4. Компетентності:

Загальні:

ЗК09. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

5. Програмні результати навчання:

РН01. Застосовувати основні теорії, методи та принципи математичних, природничих, соціально-гуманітарних та економічних наук, сучасні моделі, методи та програмні засоби підтримки прийняття рішень для розв'язання складних задач будівництва та цивільної інженерії.

Співвідношення програмних результатів навчання із очікуваними результатами навчання

Програмний результат навчання (визначений освітньою програмою)	Очікувані результати навчання навчальної дисципліни
---	---

РН01. Застосовувати основні теорії, методи та принципи математичних, природничих, соціально-гуманітарних та економічних наук, сучасні моделі, методи та програмні засоби підтримки прийняття рішень для розв'язання складних задач будівництва та цивільної інженерії.	Знати основні етапи історичного розвитку України, найважливіші досягнення в політичній, соціально-економічній, культурній сферах. Уміти визначати закономірності та особливості розвитку української державності, суспільства, культури, національної ідентичності в контексті світових історичних процесів Мати здатність оцінювати події та діяльність людей з позиції загальнолюдських цінностей
---	--

6. Методи навчання і викладання:

Словесні (лекція, розповідь, пояснення, бесіда); наочні (ілюстрування, демонстрування); практичні (аналіз історичних джерел); методи формування пізнавальних інтересів (створення ситуації інтересу й новизни навчального матеріалу, метод використання життєвого досвіду); методи стимулювання і мотивації обов'язку і відповідальності до навчання (роз'яснення мети вивчення предмета, висування вимог, заохочення, вказування на недоліки, зауваження); інтерактивні методи (дискусії, метод мозкового штурму, «займи позицію», «мнемотурнір», робота в малих групах); мультимедійні методи (використання мультимедійних презентацій), методи контролю (усного, письмового) і самоконтролю (самоаналіз, самооцінювання) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

7. Програма навчальної дисципліни:

Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України.

«Історія та культура України» як наукова та навчальна дисципліна: мета, предмет, завдання, понятійний апарат і методологічні основи курсу. Джерела з історії української історії та культури. Періодизація курсу. Первіснообщинний лад на території України. Трипільська культура. Державні об'єднання кіммерійців, скіфів, сарматів. Античні міста-держави Північного Причорномор'я та Криму. Перші писемні згадки про давніх слов'ян (венедів, антів, склавинів). Велике розселення слов'ян. Східнослов'янські об'єднання племен на території України.

Тема 2. Київська Русь і Галицько-Волинська держава.

Передумови утворення та концепції походження держави Київська Русь. Основні етапи розвитку давньоруської держави. Внутрішня і зовнішня політика перших київських князів (Аскольд, Олег, Ігор, Ольга, Святослав). Піднесення Русі за Володимира Великого, Ярослава Мудрого. Причини та наслідки політичної роздробленості Київської Русі. Перші згадки про етнонім «Україна». Об'єднання Галицького і Волинського князівств. Данило Галицький. Галицько-Волинська держава за наступників Данила Романовича. Культура давньоруської держави. Культура Галицько-Волинської Русі.

Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у литовсько-польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.).

Інкорпорація українських земель Литвою. Політика литовських князів на українських землях. Кревська унія. Українські землі у складі Молдовського князівства, Угорщини, Московської держави та Османської імперії. Польська експансія на українські землі. Люблінська унія. Утворення Речі Посполитої. Політичне становище українських земель під владою Польщі. Берестейська церковна унія. Виникнення українського козацтва. Козацько-селянські повстання 20–30-х років XVII ст. Заснування Запорозької Січі, її військовий та суспільно-політичний устрій. Культура козацтва та її вплив на розвиток в українців національної самосвідомості.

Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко.

Україна напередодні національної революції середини XVII ст., її соціально-політичні передмови. Характер, рушійні сили, мета, періодизація національної революції. Основні битви та договори. Утворення Української гетьманської козацької держави. Переяславська Рада 1654 р. Березневі статті та їх оцінка в історичній літературі. Смерть Б. Хмельницького та його роль в історії України.

Період «Руїни» (гетьмани І. Виговський, Ю. Хмельницький, П. Тетеря, І. Брюховецький. П. Дорошенко, Д. Многогрішний, І. Самойлович). Наступ на політичну автономію України. Гетьман І.

Мазепа, його внутрішня і зовнішня політика та роль в історії України. Гетьман в екзилі П. Орлик та його Конституція. Обрання гетьманом І. Скоропадського. Посилення колоніальної політики Російської імперії щодо України. Наказний гетьман П. Полуботок. Зміцнення української державності за гетьманування Д. Апостола. Останнє відновлення гетьманського правління. К. Розумовський. Остаточна ліквідація гетьманства. Ліквідація Запорізької Січі та подальша доля козацтва. Остаточна інкорпорація України в державну структуру Російської імперії. Три поділи Польщі та їх вплив на долю українських земель. Вплив козацтва – визначальний чинник розвитку культури і мистецтва України Нового часу.

Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Національно-культурне відродження України.

Політичне становище та соціально-економічний розвиток України у складі Російської імперії та Австрійської монархії у п. пол. XIX ст. Масонський та декабристський рухи в Україні. Кирило-Мефодіївське братство. Національне відродження в Україні, його зміст та основні етапи. Скасування кріпосного права в підросійській Україні. Реформи адміністративно-політичного управління та їх проведення в Україні. Революційно-демократичний рух в Україні. Антиукраїнська політика російського царизму. Український культурно-національний рух. Хлопомани. Народники. Діяльність громад. Національне життя в Галичині. Москвофіли. Народовці. Виникнення українських політичних товариств і партій. Основні тенденції розвитку культури у XIX ст.

Тема 6. Україна на початку XX ст. (1901–1921 рр.). Модерн.

Колоніальний статус українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій. Революція 1905–1907 рр. в Україні. Столипінська реформа та її проведення в Україні. Посилення царизмом політики національного гноблення та великодержавного шовінізму в Україні. Перша світова війна і Україна. Лютнева революція в Росії та її вплив на Україну. Утворення Української Центральної Ради, її соціальна база, партійний склад, програма. Універсали Центральної Ради. Збройне повстання в Петрограді в жовтні 1917 р. та боротьба політичних сил за владу в Україні. Брестський мирний договір. Гетьманський переворот. Утворення Директорії, її склад, соціальна база, політика. Відновлення УНР. С. Петлюра. Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Утворення Західно-Української Народної Республіки. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р. Відновлення радянської влади в Україні в 1919 р. Політика «воєнного комунізму». Радянсько-польська війна. Причини поразки та основні уроки української національно- демократичної революції. Особливості розвитку української культури на початку XX ст.

Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд.

Внутрішнє і міжнародне становище України після поразки національно-визвольних змагань. УСРР у роки нової економічної політики. Голод 1921–1923 рр. Утворення СРСР як нової форми радянської державності. Український націонал-комунізм. «Розстріляне відродження». Індустріалізація: завдання, характерні ознаки та прорахунки. Колективізація: причини і наслідки. Голодомор 1932–1933 рр. – геноцид проти українського народу. Утвердження сталінського тоталітарного режиму. Українське питання у міжнародній політиці напередодні та на початку Другої світової війни. Вхідження західноукраїнських земель до складу СРСР й УРСР. Німецько- радянська війна 1941–1945 рр. і Україна. Завершення Другої світової війни та її наслідки для України. Голод 1946–1947 рр. Продовження боротьби ОУН та УПА. Масові репресії радянського режиму проти населення Західної України. Операція «Вісла». Церковний собор 1946 р. та його негативні наслідки. Хрущовська «відлига», її характер в Україні. УРСР в роки «застою».

«Неосталінізм» в політичному житті. Завершальний період СРСР. Перебудова в УРСР. Загальні риси радянської культури та проблеми розвитку національної української культури.

Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм.

Спроба серпневого (1991 р.) перевороту у Москві та його наслідки для України. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. Загальноукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Денонсація Договору 1922 р. про утворення СРСР. Угода про Співдружність незалежних держав. Розгортання державотворчого процесу. Прийняття 28 червня 1996 р. Конституції незалежної України. Реалізація нового соціально-економічного курсу і його наслідки. Формування концепції зовнішньополітичного курсу. Л. Кравчук, Л. Кучма, В. Ющенко, В. Янукович, П. Порошенко, В. Зеленський – президенти України. Досягнення і прорахунки. Проблеми політичного, соціально-економічного та духовно-культурного розвитку незалежної України. «Помаранчева революція» 2004 р.: здобутки та втрати. Революція гідності. Російсько-українська війна. Українська діаспора в сучасному світі. Основні тенденції розвитку сучасної української культури початку XXI ст. Мистецькі здобутки українців-емігрантів.

Назви тем	Кількість годин			
	Денна форма навчання G19БЦ_бд_2025			
	усього	у тому числі		
		л	сем	с. р.
Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України.	9	2	2	5
Тема 2 . Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	14	2	2	10
Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у литовсько-польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.).	14	2	2	10
Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко.	16	2	4	10
Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Національно-культурне відродження України.	16	2	2	10
Тема 6. Україна на початку XX ст. (1901–1921 рр.). Модерн.	14	2	4	10
Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд.	23	2	6	15
Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм.	14	2	2	10
Усього годин	120	16	24	80

8. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма G19БЦ_бд_2025
1	Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України.	2
2	Тема 2 . Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	2
3	Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у Литовсько-Польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.).	2
4	Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко.	4
5	Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Національно-культурне відродження України.	2
6	Тема 6. Україна на початку XX ст. (1901–1921 рр.). Модерн.	4
7	Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд	6
8	Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм	2
	Разом	24

9. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва тем	Кількість годин
		денна форма G19БЦ_бд_2025
Тема 1. Кочові народи на теренах України		
1	Кіммерійці. Скіфи. Сармати	5
Тема 2. Розквіт Київської Русі		
2	Володимир Великий. Ярослав Мудрий. Ярославовичі. Володимир Мономах	10
Тема 3. Об'єднання Польщі та Литви в єдину державу.		
3	Кревська унія. Опір опозиції. Городельська унія.	10
Тема 4. Селянсько-козацькі повстання		
4	Повстання під проводом Криштофа Косинського 1591 – 1593 рр. Повстання під проводом Северина Наливайка 1594 – 1596 рр..	10
Тема 5. Джерела українського національного відродження.		
5	Рух українських автономістів. Масонські ложі. Декабристи.	10
Тема 6. Столипінська політична реакція.		
6	Справа Бейліса	10
Тема 7. Процеси десталінізації та лібералізації в українській культурі		
7	«Відлига» в українській літературі. «Шістдесятники». «ВАПЛІТЕ»	15
Тема 8. Культурний та науковий розвиток України.		
8	Освіта сучасної України	10

Разом	80
--------------	-----------

10. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота здобувачів вищої освіти не передбачена навчальним планом.

11. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю програмних результатів навчання
РН01. Застосовувати основні теорії, методи та принципи математичних, природничих, соціально-гуманітарних та економічних наук, сучасні моделі, методи та програмні засоби підтримки прийняття рішень для розв'язання складних задач будівництва та цивільної інженерії.	Поточний контроль: виконання завдань на практичних заняттях; виконання тестів (за результатами самостійної роботи), контрольна робота, написання реферату, підсумкова контрольна робота. Семестровий контроль: екзамен

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за запланованим результатом навчання.

Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль оволодіння компетентностями та досягнення програмних результатів навчання.

Забезпечення об'єктивності оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом застосування накопичувальної системи нарахування балів оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожної теми освітнього компоненту впродовж семестру та достовірної фіксації результатів оцінювання у журналі обліку аудиторної навчальної роботи.

Форма семестрового контролю знань здобувачів вищої освіти згідно навчального плану: екзамен.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти					Разом
	Виконання завдань на практичних заняттях	Виконання тестів (за результатами самостійної роботи)	Контрольна робота	Написання реферату	Підсумкова контрольна робота	
Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України.	5	10				5
Тема 2. Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	5					5
Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у литовсько-польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.).	5					5
Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко.	5					5
Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Національно-культурне відродження України.	5	10	10	10	40	15
Тема 6. Україна на початку XX ст. (1901–1921 рр.). Модерн.	5					5
Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд.	5					15
Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм.	5		10			15
Самостійна робота (написання реферату)				10		10
Підсумкова контрольна робота					40	40

РАЗОМ	40	20	10	10	40	120
-------	----	----	----	----	----	-----

**Шкала та критерії оцінювання
опитування на практичних заняттях**

Кількість балів	Критерії оцінювання
5	Здобувач вищої освіти (з.в.о.) ґрунтовно і послідовно викладає вивчений матеріал, виявляє повне розуміння його змісту; обґрунтовує свої думки, наводить необхідні приклади, аргументує їх; дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови; З.в.о. на високому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
4	З.в.о. дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й високий рівень, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауважень викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу, у мовленнєвому оформленні усної відповіді. З.в.о. на достатньому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
3	З.в.о. виявляє знання і розуміння основних положень певної теми, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді. З.в.о. на середньому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
2	З.в.о. розкриває основні положення певної теми поверхнево, викладає матеріал непослідовно, без певної логіки; не вмє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів; допускає помилки у мовленнєвому оформленні відповіді. З.в.о. на задовільному рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
1	З.в.о. не виявляє знань більшої частини вивченого матеріалу, допускає суттєві помилки у викладенні фактів, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал; не дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови. З.в.о. на низькому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
0	З.в.о. зовсім не відповідає на поставлене питання або відповідає неправильно. Не демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.

**Шкала та критерії оцінювання
виконання тестів (за результатами самостійної роботи)**

Кількість балів	Критерії оцінювання
10-8 балів	Завдання виконане самостійно, повністю без допомоги викладача, має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає самостійно інформаційні джерела, що відповідають завданню; користується широким арсеналом засобів доказу власної думки; розв'язує складні проблемні завдання як навчального, так і практичного характеру; має здібності системно-наукового аналізу та прогнозування явищ; уміє створювати та розв'язувати проблеми; робить висновки і пропонує рішення для складних навчальних і виробничих ситуацій; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності.

	Рівень сформованості фахових умінь: високий – здатність працювати автономно та володіння умінням творчо-пошукової діяльності.
7-5 балів	Завдання виконані повністю, але з деякими огріхами, самостійно здійснює інформаційний пошук і володіє способами систематизації інформації; здатний до самостійного опрацювання навчального матеріалу; у власній аргументації використовує загально-відомі докази, виконує дослідницькі завдання, але потребує консультації викладача; робить висновки і приймає рішення у складних ситуаціях після консультації з викладачем; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Рівень сформованості фахових умінь: достатній – застосовує набуті знання у стандартних практичних ситуаціях.
4-1 бали	Завдання виконано з допомогою викладача й відзначається неповнотою викладу думок; не завжди вміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; наводить аргументи, робить необхідні висновки; може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал лише у стандартних навчальних ситуаціях. Рівень сформованості фахових умінь: середній – уміння вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань
0 балів	Необхідні завдання, передбачені навчальною програмою не виконані; не має елементарних умінь працювати з навчальною інформацією; виявляє вміння користуватися бібліотекою, однак не докладає зусиль для пошуку необхідної інформації; не має навичок працювати з джерельною базою; необхідні практичні вміння і навички не сформовані. Рівень сформованості фахових умінь: низький – володіння умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу.

Шкала та критерії оцінювання контрольної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
10 балів	Відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу дисципліни, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки, оптимально й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях, може аналізувати та співставляти дані об'єктів діяльності.
8-9 бали	Відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу дисципліни, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного застосування; студент має навички користування нормативним матеріалом і вміло застосовує його при відповідях; відповідь на теоретичні запитання дає з використанням відповідної термінології, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу.
6-7 бали	Відповідь правильна, послідовна, логічна, але студент допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати завдання на рівні відтворення, аналогічно до тих, що розглядались з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і помилок, які може усувати за допомогою викладача, має навички користування нормативним матеріалом; допускає 3-4 помилки.
4-5 бали	Студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у нормативній базі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки;

	здатний вирішувати завдання за зразком; володіє елементарними вміннями навчальної діяльності та допускає 5-6 помилок.
1-3 бал	Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення, виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; цілісність розуміння матеріалу з дисципліни відсутня, допускає грубі помилки.
0 балів	Студент не виконав відповідного завдання або виконав його повністю неправильно; незнання значної частини навчального матеріалу, невміння орієнтуватися при розв'язанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

Шкала та критерії оцінювання

написання реферату

Кількість балів	Критерії оцінювання
10	Виконані всі вимоги до написання й захисту реферату: позначені проблема й обґрунтована її актуальність, зроблений аналіз різних точок зору на проблему й логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення, дані правильні відповіді на додаткові питання. За матеріалами реферату підготовлена змістовна презентація. На високому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
9	Виконані всі формальні вимоги до написання й захисту реферату: витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення. Проблема позначена, але не достатньо обґрунтована її актуальність, зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему й викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита достатньо повно, дані правильні відповіді на додаткові питання. На достатньому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.
7-8	Основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені деякі недоліки. Не обґрунтовано актуальність проблеми, висновки не чіткі. Наявні певні неточності у викладенні матеріалу. Вимоги щодо оформлення дотримано. На середньому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.
5-6	Основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутні логічна послідовність у судженнях; не витриманий обсяг реферату; є недоліки в оформленні; на додаткові питання при захисті дані неповні відповіді. На задовільному рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.
3-4	Наявні істотні відступи від вимог до реферування. Зокрема: тема розкрита лише частково; допущені фактичні помилки в змісті реферату або при відповіді на додаткові питання; під час захисту відсутній висновок. З.в.о. на низькому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.
1-2	Тема реферату не розкрита, виявляється істотне незрозуміння проблеми. З.в.о. демонструє нездатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
0	Реферативна робота не виконана.

Шкала та критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
35–40	Контрольна робота виконана на високому рівні, виявляє самостійність, творчість та оригінальність, глибоке розуміння питань, що розглядаються. Відповідь базується на аналізі фактів, даних та інформації з основних та додаткових джерел. Висунуті тези аргументовані. Застосовані ключові історичні поняття, теорії та методи для аналізу історичних та культурних засад розвитку суспільства. Застосовані порівняння й узагальнення для аналізу взаємозв'язку понять, явищ, процесів. Наведено альтернативні погляди на проблему на основі опанування здобутків класичної та сучасної історичної науки. Здійснено оцінку історичних подій та явищ, діяльності історичних діячів із позиції загальнолюдських та національних цінностей. Представлена робота демонструє критичне мислення автора та здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, діяти соціально відповідально та свідомо, зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства. Загалом виконана робота свідчить про високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
30–35	Контрольна робота виконана добре, виявляє знання теоретичного матеріалу, розуміння питань, що розглядаються. Відповідь базується на аналізі фактів, даних та інформації з основних та додаткових джерел. Зроблений належний аналіз різних точок зору на проблему на основі опанування здобутків класичної та сучасної історичної науки і викладене власне позиція з точки зору загальнолюдських та національних цінностей. Застосовані ключові історичні поняття, теорії та методи для аналізу історичних та культурних засад розвитку суспільства. Висунуті тези достатньо аргументовані. Представлена робота демонструє критичне мислення автора та здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, діяти соціально відповідально та свідомо, зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства. Загалом виконана робота свідчить про достатній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
20–29	Контрольна робота виконана задовільно, в ході аналізу історичних та культурних засад розвитку суспільства допущені незначні помилки при визначенні історичних категорій, смислових зв'язків тощо, хоча загалом робота виявляє знання теоретичного матеріалу, розуміння проблеми, що розглядається. Зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему на основі опанування класичної та сучасної історичної науки. Представлена робота демонструє здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, діяти соціально відповідально та свідомо, зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства продемонстрована, але спостерігаються труднощі при доборі аргументів для підтвердження власної думки. Загалом виконана робота свідчить про задовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
10–19	Контрольна робота виконана на низькому рівні. Виявлено недостатнє розуміння проблем, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства; питання висвітлені частково. Зустрічаються неточності у викладі матеріалу, мають місце помилки при використанні категорійно-понятійного апарату сучасної історичної науки. Аналіз різних точок зору на проблему, що базується на інформації з основних та додаткових джерел, аналіз історичних подій та явищ, діяльності історичних діячів із позиції загальнолюдських та національних цінностей занадто поверхневий. Продemonстрована здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, діяти соціально відповідально та свідомо, зберігати та примножувати досягнення і цінності

	суспільства, але спостерігаються труднощі і помилки при доборі аргументів для підтвердження власної думки. Загалом виконана робота свідчить про низький рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
1–9	Контрольна робота виконана незадовільно. Виявлено недостатнє розуміння проблем, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства, питання не розкриті. Відсутній аналіз різних точок зору на проблему, що базується на інформації з основних та додаткових джерел. У роботі мають місце серйозні помилки при використанні категорійно-понятійного апарату сучасної історичної науки, при аналізі історичних подій та явищ, діяльності історичних діячів із позиції загальнолюдських та національних цінностей. Контрольна робота містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Не продемонстрована здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, діяти соціально відповідально та свідомо, зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства. Робота несамотійна. Загалом виконана робота свідчить про незадовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
0	Контрольна робота не виконана, що не дає змоги оцінити формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Шкала та критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти на екзамені
(містить три теоретичні питання)

Вид завдання	Бали	Критерії оцінювання
	7	Продemonстровано вільне володіння визначеними програмою знаннями, уміннями та навичками; показано глибоке розуміння історії та культури України в цілому, вміння аналізувати головні її етапи, явища та події; відмінне володіння категорійно-понятійним апаратом сучасної історичної науки. Правильно і в достатній кількості підібрано необхідні для відповіді факти, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства; наявне вміння систематизувати знання, структурувати історичний процес в цілому та окремі його етапи; продемонстровано вміння робити на основі історичного матеріалу обґрунтовані висновки та узагальнення; доведено вміння критично оцінювати історичну спадщину із позиції загальнолюдських та національних цінностей, висловлюється власне ставлення; у ході відповіді демонструються навички самостійного критичного мислення, самостійного аналізу історичних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки; здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства; розуміння необхідності забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави; відповідь чітка, логічна, послідовна і завершена. Загалом відповідь на питання свідчить про високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

для 1-го і 2-го теоретичних питань	6	Продemonстровано вільне володіння визначеними програмою знаннями, уміннями та навичками; показано глибоке розуміння історії та культури України в цілому, вміння аналізувати головні її етапи, явища та події; відмінне володіння категорійно-понятійним апаратом сучасної історичної науки. Правильно і в достатній кількості підбрано необхідні для відповіді факти, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства; наявне вміння систематизувати знання, структурувати історичний процес в цілому та окремі його етапи; продемонстровано вміння робити на основі історичного матеріалу обґрунтовані висновки та узагальнення; доведено вміння критично оцінювати історичну спадщину із позиції загальнолюдських та національних цінностей, висловлюється власне ставлення; у ході відповіді демонструються навички самостійного критичного мислення, самостійного аналізу історичних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки; відповідь чітка, логічна, послідовна і завершена. Продemonстрована здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства, розуміння необхідності забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави, проте помітні деякі труднощі із висловлюванням власного ставлення щодо винесеної проблеми. Загалом відповідь на питання свідчить про достатній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
	5	Знання в обсязі програми є глибокими, показано належне розуміння історії та культури України в цілому, головних етапів її розвитку. Здобувач вищої освіти характеризує визначальні явища та події у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; загалом вільно володіє категорійно-понятійним апаратом сучасної історичної науки. Показано знання основних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки. Самостійно, логічно і послідовно здійснюються узагальнення та робляться висновки. Проте у здобувача вищої освіти виникають деякі ускладнення в процесі аналізу історичних подій та окремих фактів, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства, їх критичної оцінки. Здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства, розуміння необхідності забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави продемонстровані, але припускаються незначні помилки при доборі аргументів для підтвердження власної думки. Загалом відповідь на питання свідчить про достатній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
	4	Знання в обсязі програми є глибокими, показано належне розуміння історії та культури України в цілому, головних етапів її розвитку. Здобувач вищої освіти характеризує визначальні явища та події у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; загалом вільно володіє категорійно-понятійним апаратом сучасної історичної науки. Показано знання основних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки. Самостійно, логічно і послідовно здійснюються узагальнення та робляться висновки. Проте у здобувача вищої освіти виникають деякі ускладнення в процесі аналізу історичних подій та окремих фактів, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства, їх

		критичної оцінки. Здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства, розуміння необхідності забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави продемонстровані, але спостерігаються труднощі і помилки при доборі аргументів для підтвердження власної думки. Загалом відповідь на питання свідчить про задовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
3		Наявні знання основної частини програмного матеріалу з історії та культури України, але питання розкривається неповно, здобувач вищої освіти поверхнево характеризує визначальні явища та події у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; наявні суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках. Категорійно-понятійний апарат сучасної історичної науки, яким оперує здобувач вищої освіти, обмежений; зустрічаються неточності у трактуванні понять і термінів. Знання основних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки, зводяться до простого їх перерахунку. Відповідь непослідовна, недостатньо самостійна, аргументація і оцінка історичних подій та окремих фактів, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства, слабка. Здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства, розуміння необхідності забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави продемонстровані не достатньо. Загалом відповідь на питання свідчить про задовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
2		Немає знань більшої частини програмного матеріалу з історії та культури України та головного фактичного матеріалу; здобувач вищої освіти поверхнево характеризує визначальні явища та події у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; наявні грубі помилки в знанні фактичного матеріалу, що стосується історичних та культурних засад розвитку суспільства, у трактуванні історичних понять і термінів, які використовує здобувач вищої освіти. Знання основних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки, взагалі відсутні. Не продемонстровані здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства, розуміння необхідності забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави не простежуються. Відповідь несамотійна, безсистемна. Загалом відповідь на питання свідчить про низький рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
1		Здобувач вищої освіти демонструє мінімальне знання фактичного матеріалу, занадто поверхнево характеризує визначальні явища та події у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; наявні грубі помилки в знанні фактичного матеріалу, що стосується історичних та культурних засад розвитку суспільства, у трактуванні історичних понять і термінів, які використовує здобувач вищої освіти. Знання основних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки, взагалі відсутні. Не продемонстровані здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства, розуміння необхідності забезпечення сталого розвитку

		України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави. Відповідь несамотійна, безсистемна. Загалом відповідь на питання свідчить про незадовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
	0	Відсутні знання програмного матеріалу; відповідь на питання білета помилкова, що не дає змоги оцінити формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
	6	Продemonстровано вільне володіння визначеними програмою знаннями, уміннями та навичками; показано глибоке розуміння історії та культури України в цілому, вміння аналізувати головні її етапи, явища та події; відмінне володіння категорійно-понятійним апаратом сучасної історичної науки. Правильно і в достатній кількості підібрано необхідні для відповіді факти, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства; наявне вміння систематизувати знання, структурувати історичний процес в цілому та окремі його етапи; продемонстровано вміння робити на основі історичного матеріалу обґрунтовані висновки та узагальнення; доведено вміння критично оцінювати історичну спадщину із позиції загальнолюдських та національних цінностей, висловлюється власне ставлення; у ході відповіді демонструються навички самостійного критичного мислення, самостійного аналізу історичних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки. Продemonстровані здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства, розуміння необхідності забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави. відповідь чітка, логічна, послідовна і завершена. Загалом відповідь на питання свідчить про високий рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
для 3-го теоретичного питання	5	Знання в обсязі програми є глибокими, показано належне розуміння історії та культури України в цілому, головних етапів її розвитку. Здобувач вищої освіти характеризує визначальні явища та події у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; загалом вільно володіє категорійно-понятійним апаратом сучасної історичної науки. Показано знання основних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки. Самостійно, логічно і послідовно здійснюються узагальнення та робляться висновки. Проте у здобувача вищої освіти виникають деякі ускладнення в процесі аналізу історичних подій та окремих фактів, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства, їх критичної оцінки. Здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства, розуміння необхідності забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави продемонстровані, проте помітні деякі труднощі із висловлюванням власного ставлення щодо винесеної проблеми. Загалом відповідь на питання свідчить про достатній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
	4	Знання в обсязі програми є глибокими, показано належне розуміння історії та культури України в цілому, головних етапів її розвитку. Здобувач вищої освіти характеризує визначальні явища та події у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; загалом вільно володіє категорійно-понятійним апаратом сучасної історичної науки. Показано знання основних джерел, що репрезентують

		найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки. Самостійно, логічно і послідовно здійснюються узагальнення та робляться висновки. Проте у здобувача вищої освіти виникають деякі ускладнення в процесі аналізу історичних подій та окремих фактів, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства, їх критичної оцінки. Здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства, розуміння необхідності забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави продемонстровані, але спостерігаються труднощі при доборі аргументів для підтвердження власної думки. Загалом відповідь на питання свідчить про достатній рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
	3	Наявні знання основної частини програмного матеріалу з історії та культури України, але питання розкривається неповно, здобувач вищої освіти поверхнево характеризує визначальні явища та події у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; наявні суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках. Категорійно-понятійний апарат сучасної історичної науки, яким оперує здобувач вищої освіти, обмежений; зустрічаються неточності у трактуванні понять і термінів. Знання основних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки, зводяться до простого їх перерахунку. Відповідь непослідовна, недостатньо самостійна, аргументація і оцінка історичних подій та окремих фактів, що стосуються історичних та культурних засад розвитку суспільства, слабка. Здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства, розуміння необхідності забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави продемонстровані не достатньо. Загалом відповідь на питання свідчить про задовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
	2	Немає знань більшої частини програмного матеріалу з історії та культури України та головного фактичного матеріалу; здобувач вищої освіти поверхнево характеризує визначальні явища та події у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; наявні грубі помилки в знанні фактичного матеріалу, що стосується історичних та культурних засад розвитку суспільства, у трактуванні історичних понять і термінів, які використовує здобувач вищої освіти. Знання основних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки, взагалі відсутні. Не продемонстровані здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства, розуміння необхідності забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави. Відповідь несамоїйна, безсистемна. Загалом відповідь на питання свідчить про низький рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
	1	Здобувач вищої освіти демонструє мінімальне знання фактичного матеріалу, занадто поверхнево характеризує визначальні явища та події у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; наявні грубі помилки в знанні фактичного матеріалу, що стосується історичних та культурних засад розвитку суспільства, у трактуванні історичних понять і термінів, які використовує здобувач вищої освіти.

		Знання основних джерел, що репрезентують найважливіші здобутки класичної та сучасної історичної науки, взагалі відсутні. Не продемонстровані здатність формувати і відстоювати власну світоглядну та громадську позицію, визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства, розуміння необхідності забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави. Відповідь несамотійна, безсистемна. Загалом відповідь на питання свідчить про незадовільний рівень формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.
	0	Відсутні знання програмного матеріалу; відповідь на питання білета помилкова, що не дає змоги оцінити формування компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачено під час реалізації навчальної дисципліни

Засоби навчання: ноутбук, мультимедійне обладнання (проектор), проекційний екран, дошка аудиторна; онлайн платформа Google Meet, електронний репозитарій ПДАУ, АСУ ПДАУ, електронний ресурс на платформі LMS Moodle.

Перелік обладнання необхідного для вивчення навчальної дисципліни забезпечує кафедра політології, історії і філософії.

13. Політика навчальної дисципліни

- *щодо термінів виконання та перескладання*: політика щодо термінів виконання та перескладання. Студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни та відповідно до вимог Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті (<https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyaproosvitniuproses2025.pdf>), Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті (<https://surl.li/bjgkgs>). Терміни виконання письмових робіт визначаються тематичним планом (індивідуальним планом здобувача вищої освіти) відповідно до розкладу навчальних занять та є однаково прийнятними для всіх форм здобуття вищої освіти. Поточний контроль здійснюється провідним НПП під час навчальних занять, які закріплені за зазначеною навчальною дисципліною відповідно до тематичного плану. До семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни здобувач вищої освіти допускається у разі виконання всіх видів робіт, передбачених навчальним планом на семестр для цієї дисципліни.

- *щодо академічної доброчесності*: здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації. Виконання вправ на практичних заняттях виконуються під час проведення практичних занять, завдання самостійної роботи виконується відповідно до переліку завдань протягом вивчення відповідної теми. Перескладання видів робіт відбувається відповідно до діючих нормативних документів. Списування під час контрольних робіт заборонені (у т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdau.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>.

- *щодо відвідування занять*: відвідування всіх видів навчальних занять є обов'язковим (відповідно до п. 7.9.11 Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті: https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyap_roosvitniyproces2025.pdf).

Здобувачі вищої освіти, що навчаються в Полтавському державному аграрному університеті дотримуючись положень Статуту ПДАУ та норм Положення про організацію освітнього процесу в ПДАУ зобов'язані бути присутніми на заняттях і не пропускати їх без поважної причини (лікарняний, вагітність і пологи тощо). Відмітка про відвідування занять здобувачами вищої освіти здійснюється в журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача.

- *щодо зарахування результатів неформальної / інформальної освіти*: здійснюється згідно чинного законодавства, а саме Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету (<https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyaproneformalnuosvitu2025.pdf>).

- *щодо оскарження результатів оцінювання*: оскарження результатів оцінювання здійснюється згідно п. 5 Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті (<https://surl.li/bjgkgs>).

14. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Бойко О. Д. Історія України : підручник. 8-е вид., перероб., доп. Київ : ВЦ «Академія», 2021. 640 с.
2. Бойко О. Новітня історія України. 2014–2023 : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : ВЦ «Академія», 2023. 224 с.
3. Кондратюк К., Качмар В. Новітня історія України (1945–2020 роки) : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 212 с.
4. Лазарович М. Історія та культура України : підручник. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 731 с.
5. Танцюра В. І., Куліш С. М., Пересада О. О. Історія України : навч. посіб. 2-е вид., доп. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. 536 с.
6. Українська культура : підручник / В. О. Лозовой (керівник авт. кол.), Л. В. Анучина, О. В. Бурлука та ін. Харків : Право, 2021. 400 с.

Допоміжні

1. Головка В. В., Якубова Л. Д. Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019). Київ : Академперіодика, 2021. 592 с.
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ : Портал, 2022. 408 с.
3. Гуржій О. Наддніпрянська Україна та зарубіжний світ у соціально-економічних вимірах XVII–XVIII ст. Історичні нариси / відп. ред. В. А. Смолій. Київ : Інститут історії України, 2022. 296 с.
4. Даниленко В. М., Крупина В. О., Кульчицький С. В., Лисенко О. Є., Стяжкіна О. В., Якубова Л. Д. Україна в епіцентрі протистояння світових систем (1939–1990). Київ : Академперіодика, 2021. 544 с.
5. Єфіменко Г. Г., Кульчицький С. В., Пиріг Р. Я., Скальський В. В., Якубова Л. Д. Україна й українці в постімперську добу (1917–1939). Київ : Академперіодика, 2021. 620 с.
6. Історія української культури (від стародавніх часів до XIX століття) : ілюстр. хрестоматія : у 3 ч. / за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Ч. 1. Київ : Ліра-К, 2020. 320 с.
7. Історія української культури (XX століття) : ілюстр. хрестоматія : у 3 ч. / за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Ч. 2. Київ : Ліра-К, 2022. 292 с.
8. Історія української культури (1991–2023) : ілюстр. хрестоматія : у 3 ч. / за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Ч. 3. Київ : Ліра-К, 2023. 320 с.
9. Людина на війні: український соціум через призму Першої та Другої світових воєн: історичні нариси / відп. ред. О. П. Реєнт ; авт. кол. : І. С. Азарх, Т. В. Заболотна, О. Є. Лисенко, В. І. Милько, О. П. Реєнт, В. В. Шевченко. Київ : Інститут історії України, 2021. 631 с.

10. Макарець С. В. Полтавське земське ремісничє училище як осередок професійної освіти Полтавської губернії наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. №8(26). С. 1196–1206.
11. Мороз П. В., Мороз І. В., Власов В. С. Історія України в джерелах : практикум. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 564 с.
12. Приходько С. М., Макарець С. В. Типологія політичних режимів у політичній концепції В'ячеслава Липинського. *Гілея: науковий вісник*. Київ : «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 145 (№ 6). Ч. 3. Політичні науки. С. 86–89.
13. Приходько С. М., Макарець С. В. Особливості українських політичних процесів у контексті демократичних і посткомуністичних трансформацій. *Гілея: науковий вісник*. Київ : «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 151 (№12). Ч. 3. Політичні науки. С. 62–66.
14. Ричка В. М. Війна пам'ятей. Змагання за спадщину Київської Русі. Київ : Парлам. вид-во, 2021. 416 с.
15. Станіславська К. Мистецькі форми сучасної видовищної культури. Київ : Стилос, 2020. 272 с.
16. Українське століття (1921–2021): витоки, уроки, перспективи державотворення : нариси / відп. ред. В. Смолій ; наук. конс. Г. Боряк ; авт. кол. : Т. Водотика, В. Головка, С. Кульчицький, Л. Якубова. Київ : ТОВ «Видавництво Кліо», 2021. 560 с.
17. Українське суспільство в 1960–1980-х рр. Історичні нариси : кол. монографія / відп. ред. В. Даниленко ; упоряд. : В. Крупина, М. Смольницька. Київ : Інститут історії України, 2021. 959 с.
18. Чухліб Т. Гетьмани України: військо, політика, держава. Київ : Арій, 2021. 352 с.
19. Шандра В., Аркуша О. Україна в ХІХ столітті: людність та імперії. Київ : Академперіодика, 2022. 436 с.
20. Якименко М. А., Макарець С. В., Краснікова О. М. Сільське господарство Лівобережної України в умовах аграрних реформ 1861–1917 років : монографія. Полтава : ПП «Астроя», 2020. 250 с.
21. Sharavara Tamara, Makarets Svitlana. Problems of agrarian history of the Carpathian region at the end of the XVIII – the middle of the XIX century in contemporary Ukrainian historiography. *Східноєвропейський історичний вісник*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 10. С. 18–26.
22. Yakymenko M., Sharavara T., Makarets S., Nikolaienko Y. The Problem of Labour Migration of Ukrainian Peasants and Burghers in the Internal Policy of Russian Empire in the Second Half of the Nineteenth – Early Twentieth Centuries. *Український історичний журнал*. 2019. № 6. С. 142–154.

Інформаційні ресурси

1. Енциклопедія історії України. URL: <http://surl.li/lipvo>
2. Звід пам'яток історії та культури України : Енциклопедичне видання: у 28 т. URL: <http://surl.li/liqfa>
3. Ізборник: Історія України ІХ–ХVІІІ ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: <http://surl.li/liqfk>
4. Сайт Інституту історії України НАН України. URL: <http://surl.li/liqhl>
5. Сайт Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <http://surl.li/kwaxt>
6. Сайт Українського інституту національної пам'яті. URL: <http://surl.li/liqji>